

vztahy; nové komunikace: struktura a funkce; mezinárodní člověk; rozhodování (decision-making) v zahraniční politice; nadnárodní integrace; obraz míru atd. Rada těchto témat, třeba jinak formulovaných, je obsažena ve výzkumných plánech našich historiků, sociologů, ekonomů, badatelů v oblasti mezinárodních vztahů.

Poučení a inspiraci můžeme ze západního „výzkumu míru“ načerpat v jednom směru: vzhledem k tomu, že tyto pracovníci kladou důraz na řešení konfliktních situací, dovolují si vedle jedině, té skutečně podoby řešení uvádět i jiné možné varianty a uvažovat o tom, proč k těmto variantám nedošlo. Myslím, že nepřekonatelným (respektive nepřekonaným) odborníkem v tomto pojetí logického (nikoli ovšem formálně logického) výkladu mezinárodních vztahů je americký profesor H. Kissinger (*The Necessity for*

Choice). Pro nás takové pojetí by mělo dvojitý význam: oživilo by především náš dosti popisný, i když analytický výklad jenom toho, co se stalo, a dodalo by autorům odvalu pouštět se do prognóz různých možných variant budoucího vývoje; uplatněno v odborných studiích a publikacích mělo by to dále nepochybný význam i pro praktickou zahraniční politiku.

Abych se tedy vrátil k závěru této informace o vídeňském 3. kongresu Mezinárodní společnosti pro výzkum míru: účast na kongresech této společnosti není bez užítku pro možnosti osobních setkání s universitními učiteli a badateli v oboru mezinárodních vztahů, kteří jsou spoluvytvářci veřejného mínění, ovšem zatím je malým přínosem pro naši odbornou činnost, která tematicky i metodicky jde jiným směrem.

Jaroslav Šedivý

SEMINÁŘE O USA V SALCBURKU

V Salcburku, na zámku Leopoldskrone, je každoročně pořádáno 6 čtyřtýdenních seminářů o USA, jejichž cílem je přiblížit a objasnit posluchačům — odborníkům z teorie i praxe — základní otázky logického hospodářství, politického systému, vnitřní a zahraniční politiky, amerického práva, urbanistického a regionálního plánování v USA a americké kultury. V roce 1966 se tyto semináře konaly již po dvacáté a celkem se jich zúčastnilo již 5.000 posluchačů. Mezi více než 400 profesory, kteří zde přednášeli, nalezneme jména významných amerických osobností, jako W. W. Rostowa, McGeorge Bundyho, A. S. Fleminga, A. J. Goldberga, H. Morgenthaua, W. R. Burgesse, S. K. Padovera, J. J. Corsona a dalších. Posluchači mají k dispozici knihovnu s 15.000 svazků a se 140 americkými periodiky.

Pořadatelem seminářů je soukromá americká instituce, založená v roce 1947 a financovaná z různých nadací. Její sídlo je v Cambridge ve státě Massachusetts. S výjimkou prvních dvou let byla účast omezena na členské země OECD, k nimž později byla přidána Jugoslávie a dnes jsou již zváni zástupci dalších socialistických zemí.

V červenci 1966 jsem se zúčastnil semináře na téma *Americký politický systém*. Bylo přítomno 52 odborníků z vědeckých ústavů, univerzit, ministerstev, novin, televize a rozhlasu ze 14 evropských zemí včetně dalších tří Čechoslováků — Evy Bielové z Vysoké školy politické ÚV KSČ, dr. J. Novozámské z Filosofické-

ho ústavu ČSAV a dr. Jana Fritze z Kulturního domu města Prahy.

Na semináři přednášelo pět amerických profesorů. Prof. Frank Bane působil ve vládních funkcích a v současné době je předsedou Advisory Commission on Intergovernmental Relations ve Washingtonu. Ve svých přednáškách se zabýval úlohou jednotlivých stupňů místní, státní a federální správy. Zvláště zajímavý byl výklad o sociálním programu rooseveltovského „Nového údele“ a jeho institucí a srovnání s „válkou proti chudobě“, kterou po třiceti letech vyhlásila vláda presidenta Johnsona.

V závěrečné přednášce se prof. Bane zabýval otázkou vývoje myšlenky federalismu jako řešení vztahu mezi jednotlivými státy a federální vládou. Uvedl, že v současné době se v USA hovoří o třech základních obdobích, ve kterých tento vztah prodělával změny. Je to období dualismu (1881—1914), kdy převažoval hlavně kompromis mezi legislativou státu a federace; dále období tzv. spolupracujícího (cooperative) federalismu, který vyvrcholil po I. světové válce a hlavně pak za éry F. D. Roosevelta v třicátých letech, kdy ekonomické podmínky nutily státy k větší spolupráci s federální vládou, která tak z hlediska zákonodárství získala větší vliv na činnost jednotlivých států; konečně jako třetí období uváděl prof. Bane současný stav, který začal v období J. F. Kennedyho a v němž řešení řady problémů nezbytně vyžaduje překonání

hranic států a zásahy na federálním principu (válka proti chudobě, boj za občanská práva, přestavba měst, doprava, problém zločinnosti, školství apod.). Toto období nazval tzv. creative federalism. Celkově to znamená, že ekonomická a sociální problematika stále více tlačí trend vývoje ke zvěšování vlivu a moci federálních orgánů na vnitropolitické scéně USA.

Profesor ekonomie J. J. Corson z Princetonské university se zabýval strukturou federální vlády, tj. funkcemi presidenta, složením jeho štábu v Bílém domě, různými vládními agencemi (př. NASA) a jejich vzájemnou spoluprací, jakož i jejich hospodářským zabezpečením a úlohou rozpočtu v USA. Zvláštní přednáška byla věnována úloze, rozvoji a financování výzkumu v USA, který je v posledních letech, zvláště od r. 1957, středem velké pozornosti všech vládních i soukromých institucí.

Značné prostředky na rozvoj vědy jsou soustředěny především v oblastech námořnictví, jaderných sil, zemědělství, povětrnostní služby a vzdělání. Hlavními rozpočtovými státními institucemi, které financují tento výzkum, jsou ministerstvo obrany, NASA, ministerstvo zdravotnictví a školství a ministerstvo zemědělství. Zvláštní úlohu má tzv. National Science Foundation, která pečuje o vývoj výzkumné činnosti v těch odvětvích, o které výše uvedené instituce nemají veliký zájem, a dále o výchovu nových vědeckých kádřů.

Celkem 80—90 % státních prostředků je poskytováno výzkumu ve formě kontraktů s různými nevládními institucemi. Koordinace výzkumné činnosti je řízena především dvěma významnými institucemi, a to tzv. PSAC (Presidential Scientific Advisory Committee — existuje od r. 1951), jehož činnost podstatně zesílila po roce 1957 (Sputnik). V jejím rámci pracuje tzv. Office for Science and Technology.

Druhou významnou vědeckou institucí je tzv. National Academy of Science, nezávislá instituce, založená r. 1863. Organizuje a koordinuje činnost vedoucích vědeckých osobností a je jako celek poradcem vlády v záležitostech výzkumu a vědy.

Dalšími koordinujícími orgány jsou různé vědecké společnosti podle jednotlivých oborů, které jsou rovněž přizvány často jako poradci vlády. (American Chemical Society, American Sociological Association apod.)

Hlavním předmětem přednášek prof. R. G. McCloskeyho z Harvardské university byl systém amerického soudnictví, především význam Nejvyššího soudu v americkém ústavním právu. Vedle vlastního vývoje tzv. dělby moci v americkém politickém systému (president, Kongres, Nejvyšší soud) se zabýval skupinami případů, které řešil Nejvyšší soud v otázkách občanských práv, ve vztazích mezi federací a státem, osobních svobod, vzdělávání apod. Z jeho přednášek vyplynul zajímavý závěr, že stále více výroků Nejvyššího soudu je namířeno proti nařízením a opatřením vlády. Prof. McCloskey to považuje za výraz stále vzrůstající váhy intervence soudu do pravomoci vládních orgánů (a presidenta) a vlivu na tvorbu politických rozhodnutí (v r. 1949 to bylo 33 %, v r. 1957 již 57 % a v r. 1963 dokonce 65 % rozhodnutí).

Prof. Thomas H. Elliot, kancléř Washingtonovy university v St. Louis, Missouri, přednášel o základních otázkách politického procesu v USA. Soustředil se na výklad tzv. pressure groups, lobbyismu, na vývoj systému dvou politických stran, strukturu jejich orgánů a jejich úlohu v době voleb i mimo ni, jakož i na nominační a volební proces v místních i kongresových volbách na rozdíl od voleb presidentských.

Prof. S. K. Padover, historik z New School for Social Research v New Yorku, soustředil svůj výklad na objasnění vývoje funkce presidenta v americkém politickém systému. Na příkladech velkých osobností Th. Jeffersona (o jehož životě a díle napsal několik knih) a F. D. Roosevelta rozebral konkrétní postavení presidenta v dělbě moci.

Kromě předem stanoveného programu se konaly ad hoc diskuse o různých tématech. Velký zájem byl o diskusi, v níž Čechoslováci a Jugoslávci odpovídali na otázky o různých aspektech politického systému svých zemí ve srovnání s USA (ústava, vztahy mezi státem a podniky, nová soustava řízení apod.).

V otevřených diskusích se ukázalo, jak potřebné jsou naše informace pro účastníky z kapitalistických zemí na podobných akcích. Informace o nás, které oni sami mají k dispozici, jsou totiž nedostatečné, okrajové a tendenční, takže jejich představy o životě v socialistických zemích jsou deformované.

Karel Krátký